

Responsoria na Wielki Tydzień

Jarosław Thiel – dyrygent

Ælbgut:

Isabel Schicketanz – sopran

Angelika Lenter – sopran

Stefan Kunath – alt

Jonathan Mayenschein – alt

Florian Sievers – tenor

Christopher Renz – tenor

Martin Schicketanz – bas

Tobias Ay – bas

Wrocławska Orkiestra Barokowa

Program

Jan Dismas Zelenka (1679–1745)

Miserere c-moll ZWV 57 [15']

I. *Miserere I* (chór)

II. *Miserere II* (chór)

III. *Gloria Patri I* (sopran)

IV. *Gloria Patri II* (chór)

V. *Sicut erat* (chór)

VI. *Miserere III* (chór)

Wielki Czwartek

Lamentacje proroka Jeremiasza ZWV 53: Lamentacja II na Wielki Czwartek (alt) [9']

Responsoria na Wielki Tydzień ZWV 55: Ecce, vidimus eum – III Responsorium

z I Nokturnu na Wielki Czwartek (chór) [8']

Wielki Piątek

Lamentacje proroka Jeremiasza ZWV 53: Lamentacja II na Wielki Piątek (bas) [11']

Responsoria na Wielki Tydzień ZWV 55: Omnes amici mei – III Responsorium

z I Nokturnu na Wielki Piątek (chór) [4']

Wielka Sobota

Lamentacje proroka Jeremiasza ZWV 53: Lamentacja I na Wielką Sobotę (tenor) [13']

Attendite et videte ZWV 59 – kantata na adorację Grobu Pańskiego [23']

I. *Attendite et videte* (alt)

II. *Adoramus te, Christe* (chór)

III. *Omnes gentes plaudite manibus* (sopran)

IV. *Psallite Deo nostro* (chór)

V. *Omnipotens Deus* (bas)

- VI. *Deus regit nos* (bas)
- VII. *Dignus est, Domine* (chór)
- VIII. *Deo subjecta* (sopran)
- IX. *Adoramus te, Christe* (chór)

Responsoria na Wielki Tydzień ZWV 55: Sepulto Domino – III Responsorium z III Nokturnu na Wielką Sobotę (chór) [4']

Dzieła Jana Dismasa Zelenki ustępują popularnością utworom takich kompozytorów doby baroku jak Johann Sebastian Bach czy Antonio Vivaldi. Jednak dorobek tego artysty bez wątpienia warty jest uwagi publiczności. Wybrane utwory tego twórcy zaprezentują podczas koncertu znakomici wykonawcy – Wrocławska Orkiestra Barokowa, zespół Ælbgut i Jarosław Thiel.

Zelenka był niemieckojęzycznym kompozytorem czeskim. Przyszedł na świat w niewielkiej miejscowości Louňovice pod Blaníkem, położonej niecałe osiemdziesiąt kilometrów na północny wschód od Pragi. Nie znamy dokładnej daty jego narodzin, wiemy jednak, że ochrzczony został 16 października 1679 roku, był więc prawdopodobnie o rok młodszy od Vivaldiego i sześć lat starszy od Bacha i Händla. Przez większość kariery i dorosłego życia związany był z drezdeńskim dworem saskim Augusta II Mocnego, a następnie Augusta III Sasa. Ten zresztą dbał o wykształcenie artysty – zgodnie z zachowanymi dokumentami umożliwiał mu podróże do Wiednia, Włoch i Francji w celu dalszych studiów. Peregrynacje te opłacił się, a kunszt Zelenki podziwiali jego znakomici współcześni – Bach, Georg Philipp

Telemann czy Johann Mattheson. Jednak po śmierci twórcy w 1745 roku jego muzyka prędko popadła w zapomnienie. Ponownie odkrył go czeski kompozytor epoki romantyzmu, Bedřich Smetana, jednak dopiero współcześnie został on właściwie doceniony – obecnie co rusz pojawiają się nowe nagrania dzieł Zelenki. Ze względu na przewagę utworów sakralnych w jego dorobku czeskiego kompozytora nazywa się czasem „katolickim Bachem” lub „czeskim Vivaldim”, jednak określenia te są nieco mylące. Styl Zelenki jest bowiem tak indywidualny, że nie da się pomylić jego dzieł z kompozycjami tych dwóch artystów.

Koncert rozpocznie wykonanie późnego dramatycznego dzieła z 1738 roku – *Miserere c-moll ZWV 57* (skrót ZWV oznacza Zelenka Werke Verzeichnis, jest to katalog dzieł tego twórcy opracowany przez Wolfganga Reichego). Tytuł („Zmiłuj się nade mną, Boże”) jest incipitem *Psalmu 51*, należącego do grupy psalmów pokutnych. Zelenka połączył go z tekstem doksologii *Gloria Patri* („Chwała Ojcu”), a całość podzielił na pięć ogniw. *Miserere I* w tempie *Adagio* rozpoczyna się od wprowadzającego napięcie instrumentalnego wstępu. Jedna grupa instrumentów realizuje niespokojny szesnastkowy rytm, a druga wprowadza równie dynamiczny rytm punktowany. Po pewnym czasie do instrumentów dołącza chór. *Miserere II* w tempie *Andante ma non troppo* jest spokojniejsze, bardziej pogodne i kontemplacyjne. W pierwszym ogniwie wykorzystującym tekst doksologii, *Gloria Patri I* w powolnym tempie *Larghetto ma non troppo*, powraca charakterystyczny rytm punktowany, chór milknie, a tekst powierzony jest wirtuozowsko traktowanemu solowemu sopranowi. Najkrótsza część, *Gloria Patri II* w tempie *Largo*, jest uroczysta i poważna, ale w kolejnym ogniwie, *Sicut erat* („Jak było na początku”) Zelenka powraca do tempa *Andante ma non troppo*, po czym proponuje słuchającemu dramatyczny zwrot akcji, bez żadnej pauzy powraca bowiem materiał muzyczny znany z samego początku dzieła (*Miserere III*).

Zasadniczą część koncertu stanowić będą trzy fragmenty ze zbioru *Lamentationes Jeremiae prophetae pro hebdomada sancta ZWV 53* z roku 1722 i trzy fragmenty z monumentalnego, liczącego dwadzieścia siedem ogniw zbioru *Responsoria pro hebdomada sancta ZWV 55* z 1723 roku. Zelenka napisał w sumie sześć dzieł wykorzystujących starotestamentowy tekst *Lamentacji Jeremiasza*. Podczas koncertu zabrzmią: powolna, melancholijna *Lamentacja II F-dur* z solo altu na Wielki Czwartek, basowa *Lamentacja II g-moll* na Wielki Piątek i tenorowa *Lamentacja I A-dur* na Wielką Sobotę. Po każdej z lamentacji następuje responsorium, czyli modlitwa śpiewana przez chór. Będą to kolejno spokojne, medytacyjne *Ecce, vidimus eum*, pełne energii *Omnes amici mei* i surowe, poważne *Sepulto Domino*. Pod względem zaawansowania języka muzycznego responsoria te spokojnie postawić można obok najlepszych kompozycji lipskiego kantora.

Ostatnia z modlitw poprzedzona zostanie wykonaniem wczesnej kantaty *Attendite et videte ZWV 59*. To najwcześniejsze z dzieł Zelenki, które znalazły się w programie

koncertu, ukończone zostało bowiem w 1712 roku. Po raz pierwszy utwór zabrzmiał 25 marca tego roku w Klementinum, praskim kolegium jezuickim, podczas obchodów Świąt Wielkanocnych. Kompozytor wykorzystał tutaj fragmenty wcześniejszej o rok *Missa Sanctae Caeciliae*, którą prawykonano w Dreźnie. Dzieło składa się z dziewięciu ogniwi. Otwiera je altowy recytatyw i arioso *Attendite et videte*. Ogniwa drugie (*Adoramus te, Christe*), czwarte (*Psallite Deo nostro*), siódme (*Dignus est, Domine*) i dziewiąte (ponownie *Adoramus te, Christe*) przeznaczone są na chór. Każde z nich poprzedza arię (ogniwo trzecie to ozdobna aria sopranu *Omnes gentes plaudite manibus*, natomiast siódme to przeznaczone na ten sam głos powolne, melancholijne *Deo subjecta*) lub recytatyw i arię, czyli ogniwa piąte (*Omnipotens Deus*) i szóste (*Deus regit nos*), przeznaczone na głos basowy.

Maestria warsztatowa i głębia emocji zawarta w dziełach Jana Dismasa Zelenki sprawiają, że jest to jeden z najbardziej intrygujących, a ciągle jeszcze nie poznanych do końca twórców epoki baroku.

Oskar Łapeta

Wrocławska Orkiestra Barokowa:

Zbigniew Pilch (koncertmistrz), **Małgorzata Malke**, **Aureliusz Goliński**,

Juliusz Żurawski – I skrzypce

Adam Pastuszka – II skrzypce

Mikołaj Zgółka, **Paweł Stawarski** – II skrzypce, altówki

Dominik Dębski, **Piotr Chrupek**, **Michał Mazur** – altówki

Bartosz Kokosza, **Stanisław Stanicki**, **Edyta Maksymczuk-Thiel** – wiolonczele

Janusz Musiał – kontrabas

Dóra Ombodi, **Małgorzata Klisowska** – flety

Rodrigo Gutiérrez, **Miriam Jorde Hompanera** – oboje

Kamila Marcinkowska-Prasad – fagot

Marcin Szelest – pozytyw

Giovanni Bellini – lutnia

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Wrocław miasto spotkań

